

ALGUNS NOMS DE CAMINS DEL TERME MUNICIPAL DE SELVA

**Maria del Mar Manchado Taltavull, Antoni Reynés Trias,
Francesca Rotger Moyà, Miquel Àngel Salvà Capó**

EL PROGRAMA DE CATALOGACIÓ DE CAMINS

En els darrers anys els canvis de propietat i usos dels camins, i la manca d'informació sistematitzada sobre la seva titularitat i traçat, han provocat l'aparició d'una forta polèmica entorn a aquestes vies tradicionals, arribant-se en el pitjor dels casos a la seva destrucció. En resposta a aquesta problemàtica, l'any 1997 el Consell de Mallorca, a través del Departament de Medi Ambient i Natura, inicià el programa de catalogació de camins, amb la finalitat de col·laborar amb els ajuntaments en l'aclariment dels dubtes que poden sorgir en la gestió dels camins.

Un dels objectius principals d'aquest programa és la recopilació exhaustiva de documentació arxivística, bibliogràfica i cartogràfica existent de l'àrea d'estudi per tal d'intentar aclarir diversos aspectes dels camins, com la seva titularitat, el seu traçat, etc. El gruix més important de documentació es localitza als arxius municipals, principal font d'investigació per elaborar el catàleg, encara que hi ha altres arxius que proporcionen informació molt valuosa com l'Arxiu General del Consell de Mallorca, dipositori del fons de l'antiga Diputació Provincial de Balears, i l'Arxiu del Regne de Mallorca, així com altres arxius de menor entitat, però no de menor importància, com l'arxiu de la Conselleria d'Obres Públiques del Govern Balear i diferents arxius militars.

Aquesta documentació ens proporciona gran quantitat d'informació dels camins: ens dóna indicis de la seva titularitat, del seu traçat, de la seva construcció i manteniment, i també dels topònims dels camins i dels paratges que travessen.

CATÀLEG DE CAMINS DE SELVA I TOPONÍMIA

Pel que fa al catàleg de camins del terme municipal de Selva, va ser lliurat a l'ajuntament el febrer de 2005, i inclou un total de 91 camins, dels quals se n'han pogut documentar 70.

Cal a dir que s'ha trobat informació d'alguns camins que no s'han pogut identificar, fet que s'ha d'atribuir a variacions en la toponímia i en el traçat que pateixen aquests camins al

llarg del temps. Una dificultat afegida és la diversitat de topònims utilitzats per designar diferents trams d'un mateix camí; en el cas de Selva aquest és un fet freqüent, com podem observar a alguns exemples:

- Camí de Son Bonet, camí de Can Guillem Búger i camí de sa Vinya són topònims que fan referència a diferents trams del camí Vell d'Inca a Selva.

Camí des Pou de Son Ferrer.

- Camí de ses Planes i camí de la Fontassa són trams del camí Reial de Muro.
- Camí des Pou i camí de ses Tanques són noms del camí de Biniamar a Lloseta.
- Camí de Can Tabou és part del camí de Campanet.

Normalment els topònims dels camins duen el nom del seu destí final, però a Selva això pot provocar confusió, pel fet que el municipi està format per quatre nuclis de població, i així trobam camins diferents amb el mateix nom. Per exemple, el topònim de camí de Binibona pot fer referència al camí de Caimari a Binibona o al camí de Moscarí a Binibona; el camí de Biniamar pot tenir el seu origen a Selva, Mancor o Biniatzent; es coneixen com a camí de Massanella el camí de Caimari a Massanella, el camí de Selva a Massanella i el camí de Selva a Mancor per Massanella, etc. Segurament per evitar aquesta confusió, a Selva hem trobam altres documents amb topònims que inclouen l'inici i el final del camí, fet no gaire freqüent: camí de Selva a Massanella, camí de Caimari a Mancor, camí de Moscarí a Binibona, camí de Biniamar a Biniatzent, etc.

Un altre aspecte a destacar dins aquesta toponímia viària és la que fa referència al camí reial. Des d'època medieval aquesta categoria s'aplicava als camins més importants, especialment aquells que comunicaven les principals poblacions, i que estaven sota la protecció i jurisdicció del rei. La situació del terme de Selva, entre el pla i les muntanyes, i lloc de pas per pujar al Santuari de Lluc, afavorí la creació d'una extensa xarxa viària en la qual hi havia nombrosos camins d'aquesta categoria: camí Reial de Muro, camí Reial de Biniamar a Biniarroí, camí Reial de Pollença, camí Reial que va a Nostra Senyora de Lluc, camí Reial de ses Vinyes, camí Reial que va a la Comuna.

Per il·lustrar els casos anteriors, en sessió plenària celebrada per l'Ajuntament de Selva el 5 de gener de 1812, es va tractar l'intent de variar el traçat «...de cierto Camino Real, que desde el lugar de Binibona va al de Moscarí, y Villa de Canpanet...» (AMS. Sig. 7). Un altre

exemple és una instància del 25 d'octubre de 1853, en la qual Antoni Vallori es queixava a l'Ajuntament dels greus perjudicis ocasionats en la seva propietat anomenada ses Rotges «...consecuente haberse introducido Jose Rotger una mitad poco mas o menos en el camino real antiguo que dirige ha Inca de Muro y la Puebla sin la correspondiente intervencion del cuerpo Municipal.» (AMS. Sig. 815)

Altres topònims de camins que apareixen sovint són aquells que designen fites significatives del destí o del traçat del camí (camí del Pont d'en Blai al pont de Fust, camí de sa Sinieta, camí des Pou de Son Ferrer, camí des Forn des Jai Andreu, camí des Portell des Vent, etc.), o que porten el nom de les propietats que travessen o a on es dirigeixen (camí de s'Hort d'en Coll, camí de s'Hort d'en Boira, camí al Clot d'en Gamondí, camí del Comellar de Can Pipa, camí a sa Rota de n'Esteve, camí a sa Rota de Caimari, etc.).

En alguns casos, el topònim ens dóna una idea bastant clara de l'ús singular que tenien determinats camins. Així per exemple:

- 1 Camí del Carro de sa Neu: la documentació d'aquest camí no ens ha permès identificar-lo clarament, però el situa prop del lloc anomenat sa Guixeria i del camí veïnal que anava a Inca i a Palma; això, juntament amb el seu nom, pareix indicar que aquest camí era emprat en el comerç de la neu per tragar el gel des del lloc de producció als centres de venda.
- 2 Camí des Morts: aquest topònim, que fa referència al tram de camí de Mandrava que arriba fins al creuer amb el camí Vell de Lloseta, pareix que es deu, segons ens va contar Maria Tortella, batlessa de Biniamar, al fet que quan no hi havia cementeri a Biniamar, s'havien de portar els morts cap a Selva. La gent acompanyava els morts per aquest camí fins a l'esmentat creuer, anomenat els quatre cantons, on també s'aprofitava per fer una petita aturada per descansar, abans de continuar el viatge fins al cementeri de Selva.
- 3 Camí des Diumenges: segons Antoni Ordinas podria ser que a causa de la proximitat del camí amb el poble de Selva, fos el lloc de passeig dominical dels seus habitants, encara que també podria ser una derivació de «Domenge», antic domini explotat directament pel senyor.
- 4 Camí de ses Forques: aquest topònim s'explica per les forques on eren exposats els cossos dels bandejats executats per la justícia. Tal vegada el cas més conegut és

Camí des Diumenges.

l'execució, l'any 1639, del bandejat Cara d'Àngel, les restes del qual varen ser penjades en aquest indret. També hem trobat exemples d'aquest topònim a altres municipis: a Santa Maria existeix el camí de ses Forques, situat a la partió amb el terme de Consell; a Alcúdia hi ha catalogat un camí amb aquest nom, i a Santa Margalida mossèn Antoni Rubí, a la seva obra *La Vila abans de 1925*, comenta que el camí des Purixol també era conegut amb el nom de camí de ses Forques.

Però el camí segurament més conegut d'aquest terme municipal és el camí Vell de Lluc. Aquest camí és un dels més antics de la nostra illa, emprat al llarg dels segles per pujar en peregrinació cap al Santuari de la Mare de Déu de Lluc des de tots els indrets de Mallorca.

Costa Llarga. Camí de Ferradura.

L'antiguitat i importància del camí explica la superposició de traçats que es produïren al llarg dels segles, i que provocà l'aparició dels noms camí Vell i camí Nou de Lluc, i així estan inclosos dins el catàleg de Selva.

En parlar del camí Vell de Lluc ens referim a l'antic camí de ferradura que probablement ja formava part de l'antiga xarxa viària musulmana, documentat des del segle XIII, i del qual només queden possibles restes del traçat a la costa Llarga i abans i després de la bretxa Nova. Aquest camí, a causa de les diverses condicions desfavorables que malmetien el seu estat, necessità contínues millores i reparacions al llarg dels anys, fet que juntament amb la perillositat del pas des Grau, aconsellà la construcció d'un nou camí.

El camí Nou de Lluc es va començar a construir l'any 1705, i després de superar nombrosos obstacles naturals, com per exemple el de sa bretxa, arribà a Lluc el 1714. La construcció de la carretera, començada l'any 1884, provocà l'abandonament progressiu del camí, que a partir de llavors passà a ser conegut també amb el nom de camí Vell de Lluc.

Un exemple de la convivència d'aquests dos noms és l'acta del ple de l'Ajuntament de Selva de l'11 de març de 1847, que recull la delimitació entre Son Canta i les comunes, que diu:

«...se puso una cruz a lo mas alto del peñal de la cova rotga y desde este punto bajando linea recta hasta legar al plano de arriba la costa llarga en cuyo punto se ha puesto otra cruz al lado de la paret del camino nuevo de Lluch, y desde este punto siguiendo linea recta hasta llegar a lo estret de mas amunt de los mal pasos; en dicho punto se ha puesto otra cruz siguiendo su divicion por el camino viejo de Lluch hasta encontrar el nuevo camino que dirige a la Virgen de Lluch...».

Un altre topònim molt conegut, però que presenta dificultats en la seva identificació, és el que fa referència a la llegenda del camí de na Pontons. Segons la tradició, aquest camí existia ja en el segle XIII, però hi ha diferents versions que varien el seu destí final.

Segons Antoni Maria Alcover, que recollí testimonis orals a Campanet i a Sant Llorenç des Cardassar per escriure la llegenda de na Pontons, i Guillem Miralles Triay, autor de la història de Campanet, aquesta senyora de Sant Llorenç anava a missa a l'oratori de Sant Miquel, i per anar-hi, comprà o construí un camí que passava pes Rafal de Búger i sa Pobla, l'oratori de Sant Vicenç de Muro, i des d'aquí anava per Santa Margalida, Petra i Manacor fins a Sant Llorenç. En el terme de Campanet aquest topònim fa referència al camí que va del llogaret d'Ullaró fins a l'oratori de Sant Miquel, i així ens ho confirma la gran quantitat de documentació localitzada on apareix amb aquest nom, i com a suport a aquesta teoria, cartografia de mitjans del segle XX ens situa trams del camí de na Pontons en els termes de sa Pobla i Búger, que presenten una certa continuïtat en el traçat en direcció a Campanet.

Segons la tradició caimarienca, esmentada per Gabriel Seguí Vidal i Antoni Ordinas Garau, aquesta noble senyora, moguda per la seva devoció a la Mare de Déu de Lluc, hauria fet construir un camí que enllaçava Manacor amb el Santuari de Lluc. Pel que fa a la pervivència del topònim dins el terme de Selva, part de la documentació localitzada s'anomena camí de na Pontons al tram final del camí Reial de Muro, al punt anomenat la tanca del Rei, i així apareix grafiat al *Mapa General de Mallorca* de Mascaró Pasarius; en canvi altra documentació designa amb aquest nom la continuació per un curt tram de 275 metres que va del camí Vell de Pollença al camí de Campanet a Inca.